

*“La universitat al tombant del segle”
Josep Laporte i Salas*

*Lliçó inaugural
del curs acadèmic 1999-2000*

Barcelona, 28 de setembre de 1999

"LA UNIVERSITAT AL TOMBANT DEL SEGLE"

LLIÇÓ INAUGURAL DE
L'HBLE. SR. JOSEP LAPORTE I SALAS,
EXCONSELLER D'ENSENYAMENT
DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

No fa gaires setmanes l'Enric Argullol, el rector, em va sorprendre en oferir-me pronunciar la lliçó inaugural del curs 1999-2000 d'aquesta universitat. En acceptar l'honor que em dispensava li vaig insinuar que, atès que ara el meu món és, una altra vegada, el de la Sanitat, podria parlar, per exemple, de la salut a Catalunya al tombant del segle. El rector, però, va replicar dient que aquesta inauguració li agradaria que fos l'inici de la celebració del desè aniversari de la creació de la Universitat Pompeu Fabra i això explica la meva gosadia d'haver accedit a parlar, avui i aquí, de la Universitat, davant d'uns oients als quals és pràcticament impossible que jo els expliqui res que no sàpiguen.

La gestació i el naixement de la Universitat Pompeu Fabra

Començo, però, amb molt de gust, evocant la gestació i el naixement de la UPF. Quan, l'any 1988, em vaig fer càrrec del Departament d'Ensenyament, vaig trobar sobre la taula els estudis previs que, sota la direcció del conseller Guitart, ja s'havien fet per tal d'intentar donar resposta a un increment espectacular de la demanda d'accés a la universitat. Calia, entre altres coses, crear una quarta universitat. En el si del Govern es va continuar discutint aquesta qüestió i, de manera especial, amb la col·laboració del Departament de Política Territorial i Obres Públiques, es va plantejar el tema de la seva localització. Des de tots els punts de vista vam escoltar les opinions de molts experts sobre el problema universitari. Altrament, una decisió important i delicada era la d'escollir la persona que s'havia de fer càrrec de la preparació del projecte inicial i de la seva posada en marxa. Després de moltes converses i no sense vèncer una certa resistència inicial, Enric Argullol va acceptar fer-se'n càrrec i el 23 de gener de 1990 va ser nomenat Comissionat de l'Oficina per a la Promoció de la Universitat Nova de Catalunya. Ell podria explicar millor que jo la tremenda activitat d'aquells mesos, durant els quals es van haver de decidir coses tan importants com la definitiva localització (que, en ésser urbana, comporta la subsegüent creació d'unes tres universitats, per tal de territorialitzar l'oferta), el nom i els estudis que impartiria inicialment. Els fets han demostrat sobradament que no ens vam equivocar en designar el responsable del projecte. Ell i els seus col·laboradors immediats van aconseguir el miracle que, en pocs mesos, la nova universitat fos una realitat: la Llei 11/1990 del Parlament de Catalunya, de 18 de juny, la va crear amb el nom definitiu d'Universitat Pompeu Fabra; per mitjà del Decret 210/90 Argullol va ser nomenat president de la Comissió Gestora, i el 29 d'octubre del mateix any la va inaugurar, als locals de l'antic Fòrum Vergés, el president de la Generalitat, acompanyat a la mesa presidencial pel secretari d'Estat d'Universitats, pel president de la Comissió Gestora, pel president del Consell Econòmic, per mi mateix i pel professor Andreu Mas-Colell, que va pronunciar la lliçó inaugural, sobre el tema "Consells a un estudiant que comença". Tots coincidirem, sens dubte, a afirmar que aquests primers anys de la Universitat Pompeu Fabra han confirmat sobradament les bones expectatives formulades en el transcurs d'aquell acte, fa gairebé nou anys.

Feta aquesta evocació, passaré a fer unes reflexions en veu alta sobre la situació actual del món universitari a casa nostra. Penso, altrament, que és positiu que aquests darrers anys s'hagin publicat nombrosos treballs sobre la universitat, no solament per part de les universitats mateix, els seus consells socials i les administracions que les tutel·len, sinó també per part d'organismes estrangers (l'informe Dearing i els documents de Delors, per esmentar-ne només un parell), així com de diverses personalitats, universitàries o no, que sovint exposen els seus punts de vista als mitjans de comunicació. Tot plegat demostra que la societat està cada cop més interessada en el funcionament d'una institució importantíssima de cara al futur i que està immersa en un procés de canvi.

El canvi de la universitat

És evident que, ja des de fa uns quants anys, la institució universitària està sotmesa a un procés de canvi accelerat. A l'inici de la dècada dels seixanta un gran universitari prematurament desaparegut, Ángel Latorre, va publicar una obra titulada *Universidad y sociedad*, en la qual, al meu entendre, feia una exposició molt encertada de la qüestió. Quan, pocs anys després, li vam preguntar, juntament amb altres companys, que reedités l'obra, ja exhaurida, Latorre ens va respondre que s'havien produït tants canvis que el seu text ja no tenia cap validesa i que, en tot cas, caldria refer-lo totalment.

Sovint es parla també de la *crisi* de la universitat. Em sembla una definició justa en el sentit que Coromines dóna a la paraula en el seu *Diccionari etimològic*: “Un moment decisiu en un negoci d'importància”. I no crec ser gens original en aquesta apreciació: fa gairebé cent anys que Giner de los Ríos ja va afirmar que la universitat “admite soluciones muy distintas según la condición de los tiempos”. En tot cas, es tracta, doncs, d'una crisi de creixement i d'adaptació a les circumstàncies per tal de poder dur a terme la seva missió, tal com la defineix la UNESCO: “Formar ciutadans responsables i compromesos; proporcionar els professionals que la societat necessita; desenvolupar la recerca científica; conservar i trametre la cultura tot enriquint-la en l'aportació creadora de cada generació; actuar com a memòria del passat i talaia del futur, i constituir una instància crítica i neutral basada en el rigor i en el mèrit”.

Si ens centrem ara a casa nostra, és obvi que els canvis, quantitius i qualitatius, han estat espectaculars: en no gaires anys, de pocs milers d'alumnes hem passat a més de dos-cents mil (en xifres rodones, cent vuitanta mil de primer i segon cicle, deu mil de doctorat i vint mil de màsters, postgraus i especialitzacions); d'una sola universitat a onze; de les cinc titulacions clàssiques a gairebé cent cinquanta; d'una localització exclusivament barcelonina a una expansió per tot Catalunya, sigui presencial o a distància, atès que les noves tecnologies de la informació i de la comunicació permeten parlar, segons Ferraté, del ciberespai i de la hiperuniversitat; de tenir alumnes d'una edat molt determinada a no tenir límit d'edat; d'una majoria aclaparadora d'estudiants barons a un equilibri per sexes; d'impartir, de manera gairebé exclusiva, llicenciatures a oferir una amplíssima varietat d'estudis, no solament per la incorporació de les carreres tècniques i de moltes diplomatures, sinó també per la proliferació de títols propis, màsters, postgraus i, no cal dir-ho, estudis de formació continuada.

Ara, tal com assenyala l'informe contingut a *Catalunya demà*, cada universitat s'ha transformat en una organització complexa de caràcter polifacètic que requereix l'atenció constant d'uns nombrosos equips de govern i gerencials. Per sort o per desgràcia, ha passat a la història l'època en què el rector de l'única universitat aleshores existent podia fer classe, passar pel despatx rectoral a resoldre els temes pendents i dedicar-se seguidament a la pràctica de la seva professió.

A casa els meus avis, que eren botiguers, havia escoltat diverses vegades aquella màxima que diu: “una botiga és una botiga, dues botigues són la competència, tres botigues són un mercat”. Així, a Catalunya hem passat, en pocs anys, d’una sola universitat a un complex sistema universitari que implica diversificació i competitivitat. Tenim ara, doncs, un mercat universitari que, si es limités exclusivament al nostre país, atesa la davallada demogràfica, segurament arribaria un moment que seria excessiu. Per tant, cal pensar a sortir del nostre àmbit estricte, i tant més si tenim en compte que en aquest mercat també pretenen entrar-hi, cada cop més, institucions foranes. S’incrementen progressivament les possibilitats de triar, per part dels eventuals usuaris, i d’especialitzar-se, pel que fa a les institucions que s’hauran d’adaptar a viure en un règim de competitivitat internacional.

Els problemes que planteja aquest canvi tan extraordinari són, com és lògic, múltiples i complexos, i les nombroses publicacions a què abans m’he referit els comenten àmpliament. En aquesta intervenció em limitaré a tractar breument alguns aspectes que m’interessen de manera especial: la integració dels sabers, l’antinòmia massificació/elitisme, l’autonomia universitària i la transcendència de la recerca.

La integració dels sabers

“La formació impartida a l’ensenyament superior no hauria de tenir, només, com a finalitat l’obtenció de nivells més elevats de qualificació, sinó també el foment de l’opinió personal, la creativitat i l’esperit crític, i hauria d’atorgar la capacitat de superar les barreres existents entre les matèries, les cultures i els països”. Tant aquesta definició, continguda en el Memoràndum sobre l’ensenyament superior a la Comunitat Europea, com l’informe Dearing que remarca que un universitari ha d’ésser capaç de desenvolupar un paper important en la configuració d’una societat democràtica, civilitzada i no excloent, insisteixen en un aspecte que em sembla fonamental: la necessitat de donar una formació integral a totes les persones que passen per la universitat. Però resulta que, com hem comentat abans, hem passat en no gaires anys de les cinc titulacions universitàries clàssiques (Filosofia i lletres, Ciències, Dret, Medicina i Farmàcia) a unes cent cinquanta de diferents. Aquesta extraordinària ramificació dels sabers, altrament explicable pel progrés constant dels nostres coneixements i per la necessitat que té la societat de disposar d’especialistes, em sembla perillosa si volem mantenir l’objectiu assenyalat. No convé, de cap manera, formar gent que sàpiga cada cop més... de cada cop menys!

Em sembla evident que hauríem d’intentar no trencar la complexitat dels sabers. Tal com assenyala Edgar Morin, president de l’Agència Europea per a la Cultura de la UNESCO, cal adaptar-se a la complexitat i a resoldre problemes multidimensionals. En aquest mateix sentit s’expressava el malaguanyat Pere Duran Farrell, durant molts anys president del Consell Social de la Universitat Politècnica de

Catalunya, quan insistia, encertadament, en la necessitat de recuperar la formació humanística dels estudiants de la seva universitat. És evident que caldria recuperar un cert equilibri entre l'humanisme, la ciència i la tecnologia, sense oblidar que la ciència i la tecnologia també són cultura.

I ara em pregunto: la majoria dels plans d'estudi actuals han estat elaborats d'acord amb aquestes premisses? Em temo que no. No cal dir que els estudis universitaris haurien de girar entorn de l'alumne i no dels interessos personals d'un professor. Tinc un cert coneixement d'aquesta qüestió pel que fa a Medicina i puc assegurar que, en conjunt, els nous plans d'estudi encara són lluny d'haver assolit un nivell idoni. Un il·lustre ciutadà i col·lega que treballa als Estats Units, Valentí Fuster de Carulla, ha declarat recentment: “eduquem els metges d'una manera molt tecnològica i això és una gran tragèdia”. Diversos autors han proposat l'establiment d'uns primers cicles troncats, i en el mateix sentit a la ponència “La sanitat a l'any 2000”, de *Catalunya demà*, es proposa l'establiment d'un primer cicle comú a totes les professions sanitàries.

De fet, a l'hora d'incorporar-se al mercat de treball, els programes generalistes tenen més valor adaptatiu que els molt especialitzats. Un determinat títol acadèmic hauria de servir per accedir a perfils professionals molt diferents i, viceversa, un determinat perfil professional pot ésser atès per diferents titulacions acadèmiques.

En relació amb l'important problema de l'accés al mercat de treball em voldria referir, molt breument, a un tema que em sembla de la màxima importància per a la bona marxa del sistema productiu: el de la Formació Professional de Grau Superior. La limitada valoració social que, fins ara, han tingut aquest tipus d'estudis explica que, tant per part dels estudiants com de les seves famílies, hi hagi el desig d'arribar a ésser universitari, sense tenir en compte que sovint és molt més fàcil trobar feina amb estudis d'aquesta mena que no pas amb una diplomatura universitària, atès que la demanda existent és ben elevada. Penso que per a això caldria, sobretot, perfeccionar l'oferta formativa —qui sap si amb la col·laboració d'alguna universitat— per tal de situar el prestigi d'aquests estudis al nivell que es mereixen, tot ponderant la seva importància i posant en relleu la fàcil inserció laboral en acabar els estudis.

L'antinòmia massificació/elitisme

Fins a cert punt sembla inevitable que, a qualsevol nivell educatiu, la massificació d'un centre docent comporti una minva de la qualitat mitjana dels ensenyaments dispensats. Cal tenir en compte, no obstant, que a la universitat de mitjans d'aquest segle la selecció dels alumnes depenia més de factors socio-econòmics que no pas de la capacitat intel·lectual de cadascun d'ells. Amb tot, és indiscutible que l'allau de nous alumnes iniciada els anys seixanta —i no acompanyada, alesh-

res, d'un increment proporcional de mitjans i de personal idoni— va comportar, en un bon nombre de centres, problemes de massificació absolutament indesitjables i incompatibles amb el nivell exigible a tota institució universitària.

Tot i això, tal com assenyalen Michavila i Calvo, benvinguda sigui, des d'un punt de vista social, la universitat de massa, amb tots els seus problemes, però també amb tots els seus aspectes positius. Altrament, l'increment del finançament de les nostres universitats públiques, un procés que cal continuar si tenim en compte els estàndards europeus, així com les limitacions d'entrada que s'hi han establert, han contribuït a millorar la situació, que en determinats centres continua sent notòriament perfectible. Per això em sembla tan important la justa avaluació tant dels estudiants com la de cadascun dels centres docents, atès que la universitat, encara que sigui de massa, cal que mantingui un determinat nivell de qualitat. Tal com s'acostuma a fer, més habitualment, amb la recerca, cal insistir en l'avaluació externa de la docència, com s'ha iniciat a casa nostra amb la creació de l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya.

Un altre aspecte del problema és el dels alumnes que no tenen les aptituds necessàries per poder seguir l'ensenyament fins al final. En aquest sentit, cal remarcar l'elevada *mortalitat* acadèmica global del nostre sistema universitari: en xifres rodones, hi ingressen cada curs uns quaranta mil alumnes, mentre que en surten només uns vint-i-cinc mil amb un títol de diplomad o de llicenciat. Per això —tal com afirmava el rector de la Universitat de Girona ara fa un any—, “caldría una universitat més flexible, amb una major gradació de títols: en uns podria donar-se sortida a tothom i en d'altres se'ls permetria la continuïtat a un nivell superior. Només així el principi de no exclusió de la majoria no implicaria un perjudici per als estudiants més capacitats”.

Altrament, penso que els requeriments de qualitat s'haurien d'extremar al tercer cicle, etapa que no està encara suficientment estructurada i a la qual accedeix una proporció massa baixa de llicenciats. De fet, tal com ja hem indicat abans, hi ha en el conjunt de les nostres universitats només uns deu mil estudiants de tercer cicle i —fet encara més significatiu— el nombre de tesis doctorals llegides anualment amb prou feines arriba al miler. Tal com es va posar en relleu en el curs dels “Debats sobre la universitat”, celebrats el 1992 per iniciativa del Departament d'Ensenyament, la finalitat bàsica del doctorat és la formació per a l'ofici d'investigador, però també la d'aconseguir una millor capacitat professional. En general, malauradament, no s'incideix en la formació del doctorand en aspectes docents, qüestió fonamental si l'interessat ha d'esdevenir professor.

En aquest sentit, penso que és en aquesta formació superior on caldría extremar l'exigència i la qualitat, tant de les matèries cursades com, especialment, en l'elaboració de la tesi doctoral, massa sovint guardonada d'ofici amb un *cum laude*. Les

universitats que pretenguin assolir un nivell d'excel·lència haurien d'extremar aquest grau d'exigència. L'actual universitat de massa cal que continuï sent elitista com a mínim en la concessió del seu grau més elevat.

Cal no confondre les característiques i els requeriments del doctorat amb els estudis de postgrau destinats, ja sigui a perfeccionar la formació o a adquirir una especialització, ja sigui a la formació continuada de diplomats o llicenciats. Aquesta activitat de formació continuada s'ha transformat en un repte que, per fortuna, ja està ben recollit en els plans estratègics dels nostres principals centres docents i és una de les facetes més característiques del canvi que està experimentant la institució universitària, que malda per respondre a les necessitats d'una societat en constant procés de transformació.

L'autonomia universitària

La lluita per l'autonomia universitària va ser una de les constants de l'ambient universitari català durant els darrers anys de la dictadura. Certament, amb l'arribada de la democràcia les coses han canviat substancialment, bé que, al meu entendre, no s'ha aconseguit, encara, una autonomia real en molts aspectes. El funcionament de les nostres universitats públiques depèn encara massa de la normativa uniformista dictada pel Consell d'Universitats tot i que els seus ingressos, tant per a inversions com per funcionament, procedeixen de l'Administració catalana i no pas de l'òrgan esmentat. La dita, tan catalana, "qui paga, mana" no té cap mena de validesa en aquest cas. La Generalitat de Catalunya aporta al voltant del vuitanta per cent de la despesa de funcionament de les universitats i no pot incidir en qüestions tan importants com l'accés dels alumnes, el règim del professorat o l'elaboració i l'aprovació dels plans d'estudi, mentre que les universitats privades tenen molta més llibertat, si més no pel que fa a les dues primeres d'aquestes tres qüestions tan importants.

Voldria recordar que, tant en els congressos universitaris catalans com per part del Claustre de la Universitat Autònoma, creada el 1968, es definia l'autonomia universitària com la capacitat de procedir a la lliure contractació de personal docent, a la lliure admissió d'alumnes, a la lliure formulació de plans d'estudi i a la lliure administració del pressupost. Tot i que ara estem, per fortuna, més lluny del model d'universitat napoleònica, que durant tants anys hem hagut de suportar, crec que les nostres universitats ja estan en condicions de decidir per elles mateixes les seves normes de funcionament. En l'actual mercat universitari, la competència; en molts casos, l'especialització, i, sempre, l'afany de servir la societat i de respondre a les seves demandes, si és possible amb nivells d'excel·lència, haurien de ser els factors determinants del seu règim de funcionament, tot i que l'Administració –ben entès, la que paga– exerceixi un adequat control de les seves activitats i les subvencioni, tan generosament com sigui possible, tot tenint en compte l'acompliment d'uns objectius determinats.

No cal dir, altrament, que una empresa tan polifacètica com és una universitat en aquest tombant de segle ha de ser capaç d'aconseguir fons per serveis prestats i hauria de poder establir un sistema de taxes acadèmiques que permetessin que cap alumne capacitat no quedés exclòs de l'ensenyament per insuficiència de recursos. Això va lligat, naturalment, a l'establiment d'un sistema ben estructurat de beques, ajuts i préstecs a la mobilitat, bé que, dit sigui entre parèntesis, ja seria hora que deixés de dependre, també, de l'Administració central.

La importància de la recerca

La impartició d'una bona docència a tots els nivells i la formació integral dels seus alumnes és, sens dubte, una premissa fonamental de la institució universitària. Però tots estarem d'acord a afirmar que una universitat, per tal que sigui més que un simple centre de formació, cal que contribueixi a la creació de nous coneixements. És ben sabut que la fama dels més importants centres universitaris de tot el món es basa, tant o més que en l'excel·lència de la formació dels seus alumnes, en la importància dels descobriments duts a terme pels seus equips de recerca.

Altrament, tothom està d'acord en el paper fonamental que tenen en el món actual el conjunt de la recerca i el desenvolupament tecnològic (R+D). En una important revista de negocis americana s'ha escrit recentment que allò que ells en diuen el *brainpower* —és a dir, el conjunt constituït per la formació i els resultats de la recerca— constitueix l'actiu més valuós de tota corporació, i per això afirma que cal vigilar amb més cura la recerca que no pas els actius financers de qualsevol empresa. A més, cal tenir en compte, com assenyala el document aprovat no fa gaire pel Ple de l'Institut d'Estudis Catalans, que la recerca “incideix també directament sobre la qualitat de vida dels ciutadans i sobre les formes de vida social”.

Malauradament el nostre país sofreix encara les conseqüències d'un menyspreu sostingut per la recerca que sembla inspirat en la tristament cèlebre frase “¡Que inventen ellos!”. Durant la dictadura, la *política científica* va consistir en la creació del Consell Superior d'Investigacions Científiques, amb la subsegüent marginació de la universitat durant molts anys. I no cal dir que el centralisme més descarat va presidir la distribució de les seves instal·lacions i dels escassos recursos aplicats a aquest objectiu, que mai no va ser considerat prioritari.

Una prova evident d'aquest fet és que l'any 1980 la despesa total de l'Estat en R+D va ser de només 61.000 milions de pessetes, quantitat equivalent al 0,4% del PIB, quan els països capdavaners ja hi esmerçaven de l'ordre del 2%. Val a dir que, especialment durant els primers anys de govern socialista, la despesa en recerca va créixer considerablement fins a arribar a representar el 0,9% del PIB, fet que va comportar un augment substancial del nombre d'investigadors i del de treballs pu-

blicats en revistes de solvència internacional. Per desgràcia, en arribar la dècada dels noranta, la xifra va deixar d'incrementar-se i mai no es va assolir l'objectiu inicial d'arribar a esmerçar-hi un 1,5%. Segons xifres oficials, s'espera que enguany s'arribi a una despesa en R+D de l'ordre d'un 1% del PIB, que equivaldria a uns 820.000 milions de pessetes. De fet, l'actual Govern de l'Estat sembla que es conforma, per ara, amb un objectiu ben modest: arribar a una despesa de l'ordre de l'1,2 % del PIB l'any 2003.

El nostre país, Catalunya, ha sofert les conseqüències de l'escassa inversió en R+D, agreujades, tal com hem dit, pel centralisme sempre dominant. En efecte, malgrat que l'Estatut atorga a la Generalitat competències exclusives en recerca, no s'ha aconseguit cap traspàs substancial en aquest camp: els centres del CSIC existents a Catalunya no han estat traspassats i les subvencions estatals continuent sent distribuïdes per organismes totalment vinculats a l'Administració central.

La Generalitat, en ús de les seves competències, ha emprès diverses iniciatives en el terreny de l' R+D (creació de la CIRIT, ajuts a les universitats, potenciació de l'IRTA, etc.) que han estat culminades, a partir de 1993, amb l'elaboració d'un Pla de Recerca que pretén donar les directrius d'una política científica pròpia que tregui el màxim partit possible dels fons, de procedència diversa (Unió Europea, Administració central, aportacions de la mateixa Generalitat). Però, malgrat la bona voluntat, el conjunt de fons disponibles és encara limitat. De fet, la despesa global estimada en R+D a Catalunya ha passat d'uns 41.000 milions de pessetes l'any 1987 (el 0,62% del PIB) a uns 107.000 milions de pessetes el 1992 (el 0,95 % del PIB) i a uns 146.000 milions de pessetes (el 0,97% del PIB) l'any 1997, mentre que, el mateix any, com a conseqüència de la política centralista ja esmentada, a la Comunitat Autònoma de Madrid la despesa en R+D ha estat de l'1,73 % del seu PIB.

Val a dir que, tant en el conjunt de l'Estat com a Catalunya, l'aportació de les empreses al conjunt de R+D ha estat baixa en relació amb la dels altres països europeus —i continua sent-ho—. L'estructura empresarial catalana, caracteritzada per la seva grandària petita o mitjana, explica, en certa manera, aquest fet. Cal remarcar, però, que les universitats catalanes tenen un paper molt important en aquest aspecte. La seva contribució ha passat d'un import de 4.700 milions de pessetes l'any 1987 (quantitat equivalent, només, a un 11,38% de la despesa total del país en R+D) a 39.700 milions de pessetes el 1997 (que representa ja un 27,16 per cent del total).

La universitat té, i ha de tenir, al meu entendre, un paper decisiu, tant en el desenvolupament de la recerca bàsica com en el de la recerca aplicada i de la transferència tecnològica. Aquesta organització complexa de caràcter polifacètic que és la universitat actual ha de contribuir a potenciar el desenvolupament del país, exercint una tasca de formació en tots els nivells, però també hi ha de contribuir a través de la potenciació de la recerca.

Si volem ser un país de nivell europeu, cal posar remei a la situació actual pel que fa a les nostres possibilitats en el camp de R+D. En el nostre cas ser un país petit no ha estat mai un obstacle per a ser, per exemple, una considerable potència en el terreny de l'art. Entre la nostra gent hi ha hagut el geni suficient per destacar en aquest aspecte. Però també hi és —n'estic convençut i en tenim nombroses proves— en el terreny de la recerca pura i aplicada i en el de la tecnologia. Per tal d'aconseguir progressos substancials només cal dedicar-hi els recursos suficients, que haurien de ser ben superiors als actualment disponibles.

Estic segur que el conjunt de professionals que, amb entusiasme, treballen en el camp de R+D en farien un ús excel·lent. Els nostres governants, que vetllen pel futur del país i que voldrien que Catalunya fos realment un motor d'Europa —tal com, ara fa un segle, va ser la locomotora d'Espanya— haurien de ser ben conscients de la importància crucial d'aquest sector. Si això és així, estic segur que el nostre país faria un gran salt endavant, atès que, tal com he manifestat, penso que disposem dels recursos humans adequats.

Final

Per tancar aquestes reflexions, val la pena que tornem al seu inici. L'essència mateixa de la universitat fa que el concepte de *crisi*, en el sentit que li dona Coromines, presideixi el canvi constant de la institució universitària, si vol continuar complint la seva missió. Tal com ha dit la UNESCO, en un món en què els recursos cognitius estan passant al davant dels recursos materials com a factors de desenvolupament, la importància de l'ensenyament superior i de les institucions d'ensenyament superior només pot augmentar.

Per això la universitat, per tal de no perdre el seu lideratge, cal que no pari en la seva adaptació als canvis que comporta el pas accelerat a la societat de la informació, perquè, tal com ha dit el president de la General Electric, Kack Welch (citat per Gabriel Ferraté), “quan la velocitat de canvi a l'exterior supera la velocitat de canvi a l'interior, el final és a prop”.

Vull creure que el nostre sistema universitari està prou preparat per afrontar el repte que comporta aquest canvi i que maldarà, després d'haver crescut tant en quantitat durant les últimes dècades, per tal de créixer ara en qualitat. I estic segur que, en aquest context, la Universitat Pompeu Fabra hi contribuirà de manera ben significativa.

Moltes gràcies per la vostra atenció.

Setembre de 1999

